

Josep M. Ballarín - Dialectes

Publicat en el diari AVUI (pàgina 21) dissabte 25 d'octubre del 2008

<http://paper.avui.cat/article/dialeg/143528/dialectes.html>

Dialectes

Josep M. Ballarín / Capellà i escriptor

En **vermell** les idees principals. En **verd** la transcripció que en faig.

Caldria que ens hi miréssim una mica per no sortir de focó emprant aquesta paraula, esdevinguda gairebé un menyspreu per com la fan servir els d'enllà sobretot en els llargs anys de garrot i sabre. La paraula sona tan bé que només podia ser grega, i tenia un sentit ben just. *Dialecte* volia dir la manera de parlar de cada racó de Grècia. Als dies del Partenó ho deien de la parla de cada ciutat. No hi havia menyspreu perquè cap d'elles no es creia que la pròpia variant del grec fos el mirall de les altres. Amb la decadència, l'àtic era el grec finolis d'Atenes, el laconi verolava a Esparta.

El mot *dialecte* ha esdevingut un mot pejoratiu, especialment a Espanya i durant la dictadura, i caldria que no l'uséssim en aquest sentit.

Potser, diria que sense potser, això de *dialecte* fou un malnom per primer cop a la França. Els del nord s'havien engolit els del sud, i ja em teniu el beneït provençal dels trobadors titllat de patuès. Patuès parlaven al Rosselló, patuès a Bretanya o al País Basc. Tot per a més glòria de l'Acadèmia de la Llengua Francesa. Ep. Patuès no volia dir *dialecte*, el patuès del Llenguadoc no era cap branca del francès. Em deixo els anglesos, on la llengua, gairebé més que els comtats, marca més aviat el nivell social.

Aquest ús del mot va aparèixer primer a França, en qualificar de patuès el provençal i altres llengües. A Anglaterra la llengua marca el nivell social.

Ací, per casa i els voltants, encara no ens hem adonat de com els de Navalcarnero voldrien emular París. Aquesta picor ja feia frisar Carles III i va fer el ple a les Corts de Cadis, amb la Pepa per Constitució. Més endavant, els liberals eren afrancesats de mena i menjacapellans com a la França, mentre els carlins somniaven vells règims. I ja som on anava. El *sargento* dels moros que acabaven de fer-me presoner, sentint-ne dos que parlaven català, va ventar-nos a crits: "*De una vez por todas vamos a terminar con este maldito dialecto*". Per dir-ne una altra, i ni més ni menys que a Salamanca, deien que el mot *adrede* venia del *dialecto* aragonés catalán. El mot era *adret*. No continuo.

A Espanya, com a París, la presència de dialectes sempre ha molestat. N'hi ha exemplesa arreu.

Per a aquella gent un *dialecte* no és una mala branca del castellà, és una xerrera que va contra la intocable unitat de la pàtria. El *dialecte* no és més que un problema polític, que cal esbandir. Anant per casa i deixant-nos-en d'altres, diria que estem a punt de caure del saltador. M'explico. Mestre Pompeu Fabra, com no hi havia més remei, va normalitzar el català, prenent per model el de Barcelona, que aleshores sonava amb una fonètica més fina. I ja em teniu l'Institut d'Estudis Catalans convertit en l'Acadèmia Francesa o en la Real Academia de la Lengua. El català fabrià convertia en *dialecte* pejoratiu qualsevol mena de parla de la família comuna. Se les van tenir amb mossèn Alcover, tant se val.

Per a Espanya el català, considerat un *dialecte*, era un problema polític. I, per altra banda, a Catalunya la reforma fabriana va relegar a *dialecte*, en negatiu, les parles no centrals.

Deixant-nos de cap mena de català normatiu, han passat anys i vet ací que el bell català de Barcelona i Gràcia dels dies de Dom Enric Prat de la Riba se'ns ha convertit en el més tronat de tots. He de confessar que, sentint el català d'alguns de la televisió o de la ràdio, fent gàrgares amb les vocals, em dic que si allò és català jo sóc suec. Però m'ho giro a les bones. Aquella bona gent parlen un *dialecte* del gosolà. Amb el pa de cada dia, el català del breviar que resem els capellans, se m'escanyussa talment que m'he tornat a arrapar al llatí.

Amb el temps, el català central ha degenerat tant que sembla que sigui ell mateix un *dialecte*.

Deixant-me de qüestions personals. Si hem de creure algun dels que hi entenen, el català acolorit dels de ponent, amb les seves vocals cantarelles i el /o per article, és un dialecte, com ho és el de Girona, com ho és el dels segarretes i com ho és el de Gósol. Aquests rai. Però vés a dir a valencians i balears, amb la seva llengua ja ben travada, que parlen un dialecte del Fabra. S'enfilen per les parets, tant se val.

El concepte actual de dialecte continua molestant a molts, tot i ser adequat i compartit pels entesos.

Segons els entesos, Hauríem de tornar als grecs, però esmunyint-nos d'això del dialecte esdevingut paraulota. Tots parlem la mateixa llengua, però amb variants molt pròpies. I tant de bo l'IEC sabés que una al·lota, una fornera de Calpesa, lo sinyor Pepito i el Pep de Ca la Joana tenen un sac de mots i una manera de fer-los cantar que no té el més refistolat dels filòlegs.

Ara caldria només que traguéssim aquest sentit negatiu al mot *dialecte*, que entenguéssim que parlem una mateixa llengua, i que les autoritats lingüístiques els tinguessin més en compte.

RESUM

El mot dialecte ha esdevingut un mot pejoratiu, especialment a Espanya i durant la dictadura, i caldria que no l'uséssim en aquest sentit.

Aquest ús del mot va aparèixer primer a França, en qualificar de patuès el provençal i altres llengües, mentre que a Anglaterra llengua i dialecte marquen més aviat el nivell social.

A Espanya, com a França, la presència de dialectes sempre ha molestat. N'hi ha exemples arreu. El català, considerat un dialecte, era un problema polític. A més, a Catalunya la reforma fabriana va relegar a dialecte, en negatiu, les parles no centrals. Ara bé, amb el temps, el mateix català central ha degenerat tant que sembla que sigui ell mateix un dialecte.

Ara, vista la situació, caldria només que traguéssim aquest sentit negatiu al mot *dialecte*, que entenguéssim que parlem una mateixa llengua, i que les varietats també són llengua i, finalment, que les autoritats lingüístiques tinguessin els dialectes més en compte.